

Projekt podstawy programowej MUZYKA

Cele przedmiotu

- 1) Rozwijanie indywidualnej i zespołowej ekspresji muzycznej poprzez różnorodne formy aktywności.
- 2) Rozumienie funkcji muzyki i jej języka oraz wykorzystanie tej wiedzy przy odbiorze, wykonywaniu i tworzeniu muzyki.
- 3) Świadomy odbiór muzyki uwzględniający znajomość kontekstu kulturowego, historycznego i społecznego.
- 4) Inicjowanie i realizowanie indywidualnych oraz zespołowych działań muzycznych w szkole i środowisku lokalnym.
- 5) Wykorzystywanie nowych technologii do zapisu, tworzenia, przetwarzania i odbioru muzyki.
- 6) Rozumienie powiązań muzyki z innymi dziedzinami nauki i sztuki.
- 7) Rozwijanie własnych zainteresowań muzycznych i kształtowanie tożsamości kulturowej, w tym lokalnej i regionalnej.
- 8) Rozwijanie wrażliwości muzycznej oraz doświadczanie oddziaływania muzyki na dobrostan i pewność siebie.

Specyfika i struktura przedmiotu

Przedmiot muzyka w szkole podstawowej stanowi przestrzeń działania, ekspresji i twórczej obecności uczniów w kulturze. Nauczanie opiera się na podstawowych formach aktywności: śpiewie, grze na instrumentach, ruchu z muzyką, słuchaniu i tworzeniu muzyki. Dzięki uczestnictwu w tych działaniach uczniowie rozwijają kompetencję współpracy i umiejętność wyrażania siebie, uczą się uważności, refleksyjności, odpowiedzialności oraz funkcjonowania

w różnych sytuacjach społecznych i kontekstach kulturowych. Muzyka w tym ujęciu wspiera nie tylko rozwój artystyczny, lecz także wszechstronny rozwój ucznia.

Uczenie się muzyki opiera się na aktywnym działaniu: wykonywaniu, słuchaniu, interpretowaniu i rozumieniu muzyki poprzez jej doświadczanie. Celem nie jest jedynie poznanie pojęć i terminów, ale przede wszystkim ich stosowanie w kontekście działania, współpracy i twórczego myślenia. Edukacja muzyczna tworzy sytuacje, w których uczniowie mają możliwość podejmowania inicjatywy, wspólnego tworzenia i przeżywania muzyki na co dzień. W centrum procesu dydaktycznego znajduje się uczeń jako osoba sprawcza, kreatywna, refleksyjna i współdziałająca.

Nauczanie muzyki uwzględnia rozwijanie kompetencji cyfrowych – zarówno w tworzeniu, jak i odbiorze muzyki. Uczniowie uczą się bezpiecznego i odpowiedzialnego korzystania z technologii oraz wykorzystują media do dokumentowania, edytowania i udostępniania swoich działań muzycznych.

Struktura efektów uczenia się przedmiotu muzyka opiera się na czterech powiązanych ze sobą działach, które odpowiadają różnym aspektom funkcjonowania muzyki w życiu ucznia:

I. Uczeń jako twórca i wykonawca

Dział obejmuje formy aktywności muzycznej: śpiew, grę na instrumentach, ruch z muzyką i działania twórcze. Kładzie nacisk na rozwijanie ekspresji indywidualnej i zespołowej oraz stosowanie wiedzy muzycznej w praktyce wykonawczej.

II. Uczeń jako słuchacz

Dział skupia się na kształtowaniu postawy aktywnego i refleksyjnego odbiorcy. Obejmuje działania związane z percepcją muzyki, rozpoznawaniem jej cech, stylów, gatunków i funkcji oraz wyrażaniem osobistej interpretacji za pomocą różnorodnych środków wyrazu.

III. Uczeń jako uczestnik kultury

Dział dotyczy budowania więzi z kulturą lokalną, narodową i światową. Umożliwia uczniom odkrywanie muzycznego dziedzictwa, wyrażanie siebie w kontekście wspólnotowym i podejmowanie działań muzycznych w przestrzeni społecznej.

IV. Uczeń w relacji ze sobą i z innymi

Dział akcentuje wpływ muzyki na emocje, relacje i samopoczucie. Rozwija samoświadomość, współpracę, komunikację, samoocenę i postawę szacunku dla innych, przyczyniając się do dobrostanu fizycznego, psychicznego i społecznego ucznia.

W przedmiocie wyodrębniono moduł kultura, na który składają się efekty uczenia się dotyczące uczestnictwa w kulturze i związanych z nim działań twórczych i wykonawczych.

Efekty uczenia się

I. Uczeń jako twórca i wykonawca:

- 1) interpretuje muzykę i wyraża emocje poprzez śpiew, grę na instrumentach, ruch i taniec, słuchanie oraz tworzenie;
- 2) wykonuje zróżnicowane utwory, m.in. z repertuaru tradycyjnego, ludowego, patriotycznego, popularnego, klasycznego, a także realizuje własne propozycje repertuarowe – moduł kultura;
- 3) śpiewa i recytuje, solo lub w zespole, unisono lub wielogłosowo, z zachowaniem naturalnej postawy ciała i emisji głosu;
- 4) indywidualnie lub zespołowo wykonuje utwory, ćwiczenia i akompaniamenty na instrumentach melodycznych i niemelodycznych, dbając o jak najlepszy sposób gry, brzmienie i wyraz artystyczny;
- 5) porusza się do muzyki w sposób zgodny z jej charakterem i reaguje na sygnały muzyczne podczas zabaw i innych działań muzyczno-ruchowych;
- 6) tańczy indywidualnie lub zespołowo; stosuje podstawowe kroki i figury minimum trzech tańców narodowych – krakowiaka, kujawiaka i poloneza – i minimum dwóch spośród tańców ludowych, towarzyskich lub współczesnych;
- 7) indywidualnie lub w grupie realizuje układy ruchowe, uzgadnia ich przebieg z innymi; inspirowane dostępnymi przykładami, twórczo je przekształca i wykorzystuje własne pomysły;

- 8) improwizuje i tworzy krótkie formy muzyczne głosem, ruchem i na instrumentach, swobodnie lub według określonych zasad; testuje własne pomysły i modyfikuje je w oparciu o informację zwrotną;
- 9) identyfikuje w otoczeniu różnorodne brzmienia oraz źródła dźwięku; wykorzystuje je do realizacji zadań muzycznych, w tym zadań z użyciem nowych technologii;
- 10) tworzy ilustracje dźwiękowe, inscenizacje i akompaniamenty, wykorzystując ruch, gestodźwięki, głos, przedmioty codziennego użytku, instrumenty lub aplikacje i programy komputerowe;
- 11) odgrywa wybrane role w zespole muzycznym (np. dyrygent, chórzysta, członek zespołu, solista i inne); planuje i uzgadnia z innymi przebieg, interpretację i prezentację zadania muzycznego;
- 12) wyjaśnia pojęcia związane z podstawowymi elementami muzyki, np. rytm, melodia, metrum, tempo, dynamika; wykorzystuje tę wiedzę w działaniu, tworząc własne interpretacje;
- 13) koduje i dekoduje muzykę, wykorzystując notację muzyczną lub dowolne inne symbole; podczas działań korzysta z narzędzi analogowych i cyfrowych;
- 14) rejestruje i przetwarza dźwięki oraz udostępnia nagrania, szanując prawa autorskie i wykonawcze;
- 15) wykorzystuje narzędzia cyfrowe do działań twórczych i współpracy w zespole.

II. Uczeń jako słuchacz:

- 1) zachowuje się zgodnie z zasadami obowiązującymi w danym kontekście kulturowym podczas uczestnictwa w różnorodnych wydarzeniach muzycznych – moduł kultura;
- 2) słuchając muzyki, interpretuje ją za pomocą wybranych środków wyrazu i narzędzi, m.in. ruchu, słowa, gestodźwięków, instrumentów, rekwizytów, narzędzi cyfrowych, działań plastycznych i literackich;
- 3) rozpoznaje instrumenty muzyczne, grupuje je ze względu na sposób wydobycia dźwięku i identyfikuje ich brzmienie w słuchanych utworach;

- 4) dzieli się swoimi doświadczeniami jako słuchacz, wypowiada się na ich temat, używając wybranych pojęć związanych z głosami ludzkimi i technikami wokalnymi, formami (np. piosenka, pieśń, kanon, koncert, symfonia), gatunkami i stylami muzycznymi (np. opera, balet, musical, muzyka filmowa, tradycyjna, pop, rock, hip-hop), rodzajami zespołów wykonawczych (muzyka wokalna, instrumentalna, wokarno-instrumentalna, solo, w zespole, w chórze, w orkiestrze i inne) – moduł kultura;
- 5) wykorzystuje pojęcia dotyczące teatru muzycznego: scenografia, charakteryzacja, libretto, akt, scena, uwertura, aria; podaje przykłady utworów scenicznych i określa ich gatunek – moduł kultura;
- 6) określa funkcje słuchanej muzyki (np. rozrywkowa, religijna, obrzędowa, sygnalizacyjna) zgodne z jej charakterem i kontekstem – moduł kultura;
- 7) analizuje charakter i przebieg zróżnicowanych stylistycznie utworów; odnajduje cechy charakterystyczne i wypowiada się na ich temat, stosuje przy tym podstawowe pojęcia dotyczące elementów muzyki – moduł kultura;
- 8) opisuje w słuchanych utworach treści niezwiązane z muzyką (np. fabuła, ilustracyjność, emocjonalność, wartości i powiązania z innymi dziedzinami nauki i sztuki); formułuje nieoczywiste pytania i dociekliwie szuka na nie odpowiedzi – moduł kultura;
- 9) wyjaśnia, jaką rolę odgrywa muzyka w mediach, reklamie, filmie, grach komputerowych; podaje lub tworzy przykłady jej zastosowania i oddziaływania na odbiorcę – moduł kultura.

III. Uczeń jako uczestnik kultury:

- 1) określa i uzasadnia swoje preferencje muzyczne, poszukuje informacji o wybranych przez siebie twórcach i wykonawcach oraz prezentuje je innym – moduł kultura;
- 2) dokumentuje i prezentuje elementy dziedzictwa muzycznego swojej rodziny, szkoły lub społeczności, wykorzystuje dowolne formy ekspresji i dowolną technologię – moduł kultura;
- 3) wskazuje przykłady wykorzystywania muzyki w działaniach społecznych i sam lub we współpracy z innymi wykorzystuje muzykę w sprawie istotnej dla niego lub społeczności – moduł kultura;

- 4) rozpoznaje melodię i słowa hymnu państwowego i wykonuje go z zachowaniem należytej postawy; wyjaśnia okoliczności jego powstania i wykonywania – moduł kultura;
- 5) wykonuje wybrane pieśni patriotyczne i na podstawie samodzielnie wyszukanych informacji wyjaśnia ich kontekst historyczny; formułuje opinię na temat ich roli dawniej i obecnie oraz wskazuje utwory współczesne o podobnej funkcji – moduł kultura;
- 6) omawia cechy polskiej muzyki tradycyjnej i wskazuje je w utworach z różnych okresów historycznych, w tym współczesności; stosuje wybrane pojęcia związane z folklorem, wyszukuje samodzielnie informacje na temat tradycji własnego regionu – moduł kultura;
- 7) rozpoznaje w słuchanych lub oglądanych utworach polskie tańce narodowe; wskazuje ich charakterystyczne cechy i kontekst kulturowy – moduł kultura;
- 8) rozpoznaje wybrane utwory Fryderyka Chopina i innych kompozytorów polskich; formułuje opinię na temat znaczenia ich twórczości dla polskiej i światowej kultury dawniej i współcześnie – moduł kultura;
- 9) formułuje opinię na temat działalności artystycznej Ignacego Jana Paderewskiego, wyjaśnia jej znaczenie dla odzyskania przez Polskę niepodległości i porównuje z przykładami działalności współczesnych artystów zaangażowanych społecznie – moduł kultura;
- 10) rozpoznaje i wykonuje hymn Unii Europejskiej, wyjaśnia historyczny i literacki kontekst jego powstania i wykonywania;
- 11) samodzielnie wyszukuje informacje na temat tradycji muzycznych przynajmniej dwóch innych kultur, w tym jednej pozaeuropejskiej, porównuje je z polskimi tradycjami muzycznymi i formułuje na ich temat opinię, szanując różnorodność tych tradycji – moduł kultura;
- 12) rozpoznaje po jednym utworze muzycznym z sześciu różnych okresów historycznych: średniowiecza, renesansu, baroku, klasycyzmu, romantyzmu i muzyki XX–XXI wieku; identyfikuje kompozytora, określa zespół wykonawczy i inne cechy charakterystyczne utworu – moduł kultura.

IV. Uczeń w relacji ze sobą i z innymi:

- 1) ocenia wpływ muzyki na własne samopoczucie i emocje, stosuje muzykę jako narzędzie wspierające jego dobrostan;
- 2) wyjaśnia i stosuje zasady higieny głosu podczas recytacji i śpiewu;
- 3) wyjaśnia i stosuje zasady higieny słuchu w codziennym życiu podczas słuchania i wykonywania muzyki;
- 4) porusza się ze świadomością własnego ciała oraz jego położenia i ruchu w przestrzeni;
- 5) dokonuje samooceny wykonania zadania muzycznego, wyciąga wnioski, planuje i w miarę możliwości wdraża zmiany;
- 6) przyjmuje informację zwrotną na temat wykonania zadania muzycznego i udziela jej z poszanowaniem uczuć i potrzeb innych;
- 7) określa bezpieczne dla siebie granice w relacjach z innymi i zachowuje je podczas zabaw ruchowych, tańca i gry na instrumentach;
- 8) proponuje utwory do słuchania i wspólnego wykonywania; porównuje własne upodobania z gustami innych osób i, z poszanowaniem odmienności, formułuje opinię na ich temat lub rozmawia o nich;
- 9) proponuje zabawy i działania integracyjne z wykorzystaniem muzyki, współpracuje z innymi podczas ich przebiegu i dba o dobrą atmosferę w grupie.

Wymagania w zakresie doświadczeń edukacyjnych

Doświadczenia edukacyjne obligatoryjne:

- 1) Uczniowie co najmniej raz w roku uczestniczą w wydarzeniu z muzyką na żywo (koncert, spektakl muzyczny, audycja muzyczna lub inne).
- 2) Uczniowie w grupie raz w roku współtworzą wydarzenie artystyczne, np. koncert, spektakl, występ, dla społeczności klasowej, szkolnej lub lokalnej – analizują potrzeby odbiorców, planują działania, uczestniczą w procesie twórczym, dzielą role, angażują się w działania wykonawcze i organizacyjne, prezentują efekty publiczności.

Doświadczenia edukacyjne fakultatywne – do wyboru minimum dwa w ciągu całego etapu edukacyjnego:

- 3) Uczniowie, pracując w grupie, realizują projekt łączący muzykę z innymi dziedzinami nauki i sztuki, np. festiwal nauki, film, teledysk, podcast, grę terenową, prezentację multimedialną.
- 4) Uczeń samodzielnie lub w grupie tworzy utwór z wykorzystaniem: głosów, instrumentów lub narzędzi cyfrowych, także przy wsparciu sztucznej inteligencji.
- 5) Uczniowie biorą udział – na żywo lub online – w zwiedzaniu instytucji kultury albo spotkaniu z muzykiem, kompozytorem, artystą ludowym lub przedstawicielem innego zawodu muzycznego.
- 6) Uczeń samodzielnie lub w grupie realizuje badanie dotyczące zainteresowań muzycznych innych osób lub wpływu muzyki na życie społeczne (rodziny, szkoły, społeczności), prezentuje jego wyniki.
- 7) Uczeń projektuje własną playlistę utworów muzycznych, prezentuje ją, opisując kryteria doboru i poddaje pod dyskusję, formułuje także opinię o playlistach innych uczniów.
- 8) Uczeń projektuje własną mapę wydarzeń muzycznych, prezentuje ją, opisuje kryteria doboru i poddaje pod dyskusję, formułuje także opinię o mapach innych uczniów.
- 9) Uczeń bada właściwości materiałów, buduje z nich prosty instrument i wykorzystuje go w ćwiczeniach twórczych.

Warunki realizacji przedmiotu, w tym szczególnie istotne zasady nauczania

Skuteczna realizacja podstawy programowej z przedmiotu muzyka zależy od nauczyciela, jego kompetencji dydaktycznych, kreatywności, a także umiejętności takich jak śpiew i gra na instrumencie. Są one warunkiem budowania pozytywnej relacji z uczniami, w której nauczyciel odgrywa rolę przewodnika, inspiratora i organizatora doświadczeń muzycznych uczniów. Jego zadaniem jest uwrażliwienie uczniów na piękno muzyki, jej obecność w życiu codziennym, kulturze i historii, rozwijanie umiejętności muzycznych, ale przede wszystkim kształtowanie postawy aktywnego i świadomego odbiorcy oraz twórcy kultury. Nauczyciel muzyki wspiera

indywidualne potrzeby uczniów, ich ekspresję twórczą, samodzielność i refleksyjność. Dąży do aktywnego włączania wszystkich uczniów w działania muzyczne, które rozwijają ich kompetencje poznawcze, społeczne (współpraca, dbanie o innych), osobiste (dbanie o siebie, w tym wyrażanie emocji) i poczucie sprawczości (nastawienie na rozwój i samorealizacja). Pomaga to w budowaniu przekonania, że zdolności podlegają zmianom i mogą się rozwijać dzięki zaangażowaniu, wysiłkowi i wytrwałości. Kultura pracy na lekcji koncentruje się na procesie uczenia się, w tym aktywności samego ucznia i jego emocjonalnym zaangażowaniu w działania muzyczne. W nauczaniu muzyki sam proces jest ważniejszy niż efekt końcowy i precyzja wykonania. Dzięki temu edukacja muzyczna jest dostępna dla wszystkich uczniów, niezależnie od ich poziomu zdolności, umiejętności i wcześniejszych doświadczeń muzycznych. Fundamentem zajęć muzycznych są działania praktyczne: śpiew, gra na instrumentach, ruch przy muzyce, słuchanie i tworzenie. Nauczyciel stwarza warunki do uczestnictwa w aktywnościach indywidualnych i zespołowych. Wiedza o muzyce i rozumienie jej funkcji rozwijane są podczas działań muzycznych i tym działaniom podporządkowane.

Efektywność nauczania muzyki zależy od zapewnienia optymalnych warunków organizacyjnych, w tym odpowiedniej liczby uczniów uczestniczących w aktywnościach muzycznych, dostosowanej do warunków lokalowych, akustycznych i dostępnego instrumentarium. Umożliwia to indywidualne podejście do ucznia, monitorowanie jego postępów, zapewnienie bezpieczeństwa podczas zadań muzyczno-ruchowych oraz troskę o higienę głosu i słuchu. Zapewnia również warunki do pracy z uczniami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. W realizacji celów edukacji muzycznej pomocne może być uzupełnienie zajęć obowiązkowych o różnorodne formy dodatkowe. Inicjatywy takie jak chór, zespoły wokalne, instrumentalne, wokально-instrumentalne czy taneczne, a także inne formy aktywności muzycznej, np. klub melomana, warsztaty muzyczne, szkolne radio czy studio nagrań, mogą tworzyć przestrzeń sprzyjającą twórczej ekspresji uczniów. Ich obecność w środowisku szkolnym wspiera rozwój pasji, budowanie relacji i pogłębianie kompetencji muzycznych.

Edukacja muzyczna wymaga świadomie zaplanowanych różnorodnych doświadczeń edukacyjnych. Doświadczenia te mogą być organizowane przez szkołę we współpracy z instytucjami kultury, artystami, rodzicami, a także uczniami, dzięki czemu tworzy się wspólne środowisko kulturalne.

Realizacja założeń podstawy programowej wymaga odpowiednio przygotowanej przestrzeni, sprzyjającej praktycznemu i twórczemu działaniu uczniów. Wyposażenie pracowni muzycznej powinno obejmować:

- różnorodne instrumenty do dyspozycji nauczyciela i uczniów, w liczbie pozwalającej na udział całej grupy w działaniach zespołowych;
- sprzęt do odtwarzania, nagrywania i przetwarzania dźwięku, np. komputer z dostępem do internetu i oprogramowaniem muzycznym;
- ekran multimedialny z tablicą z pięciolinia;
- zasoby biblioteczne, np. nuty, śpiewniki, fonoteka, filmoteka, dostęp do platform streamingowych audio i audio-wideo).

Do prowadzenia zajęć muzyki oprócz pracowni muzycznej wykorzystywane są także inne przestrzenie szkolne i pozaszkolne, w szczególności plener i miejsca publiczne, sprzyjające improwizacji, ruchowi przy muzyce i prezentacji twórczości uczniów.